

výchovy, kterýžto název do vědecké literatury zavedl polský sociolog F. Znaniecki. Dochází k závěru, že striktní rozlišování pedagogické sociologie a sociologie výchovy jako samostatných vědních oborů není oprávněné; mohou být pochopeny jen jako dva stupně vývojové fáze jediného oboru. To je také v souladu s názory našeho sociologa I. A. Bláhy i dnešních našich pedagogických sociologů, autora recenze v to počítaje.

Šestou kapitolu orientuje autor na vysledování profilů soudobé americké sociologie výchovy, v níž soudobá západní sociologie výchovy má své největší uplatnění. Ubírá se nyní především cestou monografických výzkumů a specializovaných studií. Autor uzavírá, že fakta shromážděná v těchto studiích mohou posloužit i marxistické sociologii výchovy, i naší srovnávací pedagogice.

Závěrečná kapitola *K marxistické sociologii výchovy* je věnována úvahám o problémech a společenské zaangažovanosti marxistické sociologie výchovy, úvahám o jejich metodách a problematice v oblasti sociální funkce a cílů výchovy, problémům jejího institucionalizace a profesionalizace v oblasti vzdělání a výchovného procesu. Kapitolu končí poukazem na společenské rozpory, které se objevují ve výchovné činnosti v socialistických zemích a které by — jak autor upozorňuje — sociologie neměla nechat bez povšimnutí. V závěru této kapitoly autor upozorňuje na společenský význam a potřebu sociologického bádání při novém způsobu řízení naší socialistické společnosti v oblasti jak hospodářské, tak i kulturní. Sociologie výchovy může také svým podílem přispět k řešení otázek, které se týkají vývoje naší výchovné a školské soustavy co do obsahu i forem, i k řešení problematiky řízení tohoto významného úseku našeho kulturního života. Autor končí svou publikaci aktivizujícím konstatováním, že pěstování marxistické sociologie výchovy je v naší socialistické společnosti nejen žádoucí, ale přímo nutné.

Záslužná Gallova monografie je ukončena bohatými poznámkami, které vhodně doplňují i pro vědecké pracovníky rozšiřují text publikace; je v nich uvedena početná literatura, která bude čtenáři dobrou orientační pomůckou.

Gallův *Úvod do sociologie výchovy* je v naší společenskovědní literatuře významným a vítaným přínosem; bude také velmi vhodným studijním textem pro posluchače vysokých škol, kteří se budou zajímat o otázky pedagogické sociologie.

František Kahuda

Edgar Z. Friedenberg: Dospělost bez dospívání

Praha 1968(8), nová edice Ypsilon v Mladé frontě, z angl. přeložila E. Kondrysová.

V roce 1955 vydal J. D. Salinger později i u nás známou knihu *The Catcher in the Rye* (Kdo chytá v žitě); Friedenbergovu práci lze považovat za teoretickou analogii této

Salingerovy umělecké studie. Obě díla se totiž shodně zabývají, byť každé jinými prostředky, jedním aktuálním problémem: dospíváním mládeže v industriální společnosti. Přesněji řečeno, jak mládež dosahuje dospělosti bez dospívání, jak si ji společnost podrobuje a pohlcuje ji, vede ji ke konformní adaptaci a konečnou ji zbavuje „mládí“.

Východiskem práce Edgara Z. Friedenberga je myšlenka, že dospívání není pouhým fyzickým procesem, je současně také procesem sociálním. Autor tak obrací pozornost především na sociální stránku dospívání, na jeho sociální determinaci. Významně tak přispívá k destrukci běžných představ o tomto důležitém období lidského věku. Navíc ji provádí na konkrétním objektu — současně americké mládeži, s použitím zajímavého empirického materiálu. Friedenbergova sociologická studie však v mnohem přesahuje rámec amerických poměrů, vypovídá o závažných změnách ve vývoji mládeže moderní industriální společnosti. Ve společnosti, v níž se období biopsychického dospívání vlivem akcelerace procesu růstu a vývoje člověka relativně zkracuje a současně dochází k retardaci procesu sociálního „zrání“. Ve Friedenbergově práci si konečně znovu připomeneme neúprosnou rovnici: mládež je především taková, jaká je společnost, v níž žije (obě strany rovnice ovšem nejsou ekvivalentní).

Předmětem autorova zkoumání je tedy sociální stránka dospívání americké mládeže, proces formování osobnosti, zespolštění jednotlivce. Proces, který velmi významně ovlivňuje utváření osobnosti a do značné míry předurčuje celý její další vývoj. Sám autor nazývá dospívání obdobím, ve kterém se jednotlivci učí pochopit a ovládnout své budoucí sociální pozice a role. Velmi citlivě rozeznává podstatný rozdíl mezi přípravou na převzetí a vlastním převzetím a výkonem příslušné sociální role, i důsledky tohoto rozdílu pro vědomí a postoje dospívající mládeže. Na jiném místě proto také autor nazývá dospívání konfliktem mezi dospívajícím jednotlivcem a společností: „konflikt mezi adolescentem a jeho světem je v podstatě dialektický a vede k vyšší kvalitativní změně dospívajícího v dospělého, který se bude kriticky podílet na životě své společnosti“. Autorovy myšlenky obsahují velmi cenné zjištění: konflikt mezi mládeží a společností existuje objektivně, je jedním ze zdrojů sociální dynamiky. Proto také dospívání objektivně vždy bylo i bude určitou sociální deviací nebo odlišením od statu quo, nikoliv pouhou adaptací. A toto odlišení je v zájmu každé dynamické společnosti, je jednou ze záruk společenského pokroku, generační kontinuity na vyšším stupni vývoje.

Edgar Z. Friedenberg současně zkoumá, do jaké míry americká společnost tohoto zvláštního postavení mládeže v zájmu svého dalšího vývoje využívá. Současně uvádí: „... kde žádná odlišnost není nebo kde se nepovoluje, tam slovo dospívání ztrácí význam.“ Autor krok za krokem důsledně odhaluje tragédii společnosti plodící konformně adaptované jedince a celé sociální skupi-